

אורות פלא

סכין
לנהרות
כתבי רבינו
אליעזר פאפו
ד"ר י.א. מוליס
"פלא יועץ"
ועד

אורות פלא

מתורתו של רבינו אליעזר פאפו ז"ע, מח"ס "פלא יועץ"
לְקַט דְרוּשִׁים וּמֵאמְרֵי מוֹסֵר, שְׁנַלְקָטוּ מִתּוֹךְ סִפְרֵיו

פְּרִשְׁת וַיֵּשֶׁב תִּשְׁכֹּה

וַיֵּרְאוּ אֶחָיו כִּי אִתּוֹ אֱהָב אֲבִיהֶם מְכַל אֶחָיו וַיִּשְׁנְאוּ אֹתוֹ וְלֹא יָכְלוּ דַבְּרוּ לְשֹׁלֵם. (לז ד)

וַיֵּרְאוּ אֶחָיו כִּי אִתּוֹ אֱהָב אֲבִיהֶם מְכַל אֶחָיו וַיִּשְׁנְאוּ אֹתוֹ וְלֹא יָכְלוּ דַבְּרוּ לְשֹׁלֵם. (לז ד)

הַזֵּהִירוּנוּ רְבוּתֵינוּ זְכוּנוֹם לְבָרְכָה וְאָמְרוּ (אבות ז, טו) הָיוּ מְקַדְּדִים בְּשֹׁלֵם כָּל אָדָם. וְאָמְרוּ עֲלָיו עַל רַבִּי יוֹחֲנָן בֶּן־זִכְאִי שֶׁהָיָה מְקַדְּדִים שֹׁלֵם לְכָל אָדָם וְאָפְלוּ לְנִכְרֵי בְּשׁוּק (ברכות זז.). וְאָמְרוּ (שם ו): שְׁמֵי שְׁנוּתֵינוּ לֹא שֹׁלֵם וְאֵינוּ מְשִׁיב, עֲלָיו נֶאֱמַר (ישעיה ג, יד) "גִּזְלַת הָעֲנִי בְּתֵיכֶם", קָרִי בַּה לְשׁוֹן עֲנִיָּה. וְהֵן אֵמֶת שְׁאָמְרוּ בַּזֶּהר הַקְּדוֹשׁ (ח"א דף רד:): כִּי לֹא טוֹב לִתֵּן שֹׁלֵם אוֹ לְהָשִׁיב שֹׁלֵם לְאָדָם רָשָׁע, שְׁגוּרָם רָעָה לְעַצְמוֹ, מְכַל־מְקוֹם יוֹכֵל לוֹמַר לְכָל אָדָם בְּדֶרֶךְ שְׁאוּמְרִים כָּכָל לְשׁוֹן, טוֹבִים יָמִים, וּבָזָה נִצּוֹל שְׁלֵא לְהַזְכִּיר שֹׁלֵם שֶׁהוּא שְׁמוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמִבּוֹאוֹת הַמְּטַנְפּוֹת. וְכִמְהָ חִיּוּבָא רְמִיָּא עַל הָעֲשִׂירִים וְעַל הַתְּלֻמִּידֵי חֲכָמִים לְהַקְדִּים שֹׁלֵם לְכָל אָדָם, וּבִפְרָט לְעֲנִיִּים אֲמֻלָּלִים, כְּדֵי שְׁלֵא יִחְשְׁדוּם שְׁמִתוּךְ גְּאוּתָם הֵם נִבְזִים בְּעֵינֵיהֶם וְנִמְאָסִים חֵס וְשֹׁלֵם, וְכִמְהָ פְּעָמִים יֵאָרַע שֶׁהָעֲנִי נוֹתֵן שֹׁלֵם לְעֲשִׂיר בְּבִשְׁת־פְּנִים בְּשֶׁפֶה רָפָה עַד כְּדֵי שֶׁקּוֹלוֹ לֹא יִשְׁמַע, וְהָעֲשִׂיר טְרוּד בְּמַחְשַׁבְתּוֹ בְּעִסְקָיו וְאֵינוּ מְשִׁיב, אוֹ שְׁמֵשִׁיב בְּלִחַשׁ וּבְאִים לְהַשְׁדוֹ וּלְדַבֵּר עֲלָיו תוֹעָה.

הוא מוצאת והיא שלחה אל חמיה לאמר לאיש אשר אלה לו אנכי הרה ותאמר הכר נא למי החתמת והפתילים והמטה האלה. (לח כה)

והיא שלחה אל חמיה - לא רצתה להלבין פניו ולומר משה אני מעברת, אלא לאיש אשר אלה לו, אמרה אם יודה מעצמו, יודה, ואם לאו ישרפוני, ואל אלבין פניו. מכאן אמרו נוה לו לאדם שיפלוהו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים. (רש"י)

ידוע חמור אסור מלבין פני חברו ברבים שאין לו חלק לעולם הבא (ב"מ נט.). ואמרו רבותינו ז"ל (ברכות מג:): מוטב לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים. והן בעין רבים מעם־הארץ כי יהיה ריב בין אנשים מתרפין ומגדפין זה את זה וכל אחד מזכיר מומי חברו את אשר לא טוב עשה מימי קדם ובשנים קדמוניות, ולא עוד אלא שאומר עליו את אשר איננו בו, ונהי דזה חמור מצד שהוא מוציא שם רע, אבל כשמחזיר פמה שהיה בו הוא יותר חמור, דבמה שאין בו ליכא כל־כף הלבנה כמו שמזכיר לו עונות ראשונים, אזיל סמקא ואתי חזרא והרי זה כשופך דמים. והעושה זה אינו שב בתשובה, שדומה לו שאין בידו עון ואומר מה בכה האמת אמרתי, ואינו שם על לב כי גדול עונו מצד חמור אסור הלבנת פנים כאמור. ויש שמלבין פני חברו גם בלא דעת, שמדבר לפניו בגנות מומין שבו, או בגנות מעשים שעשה הוא אף שאינו מתפנן עליו, הרי הוא נלכד בסרף הלבנה, ולכן יפה שתיקה כי ברב דברים לא יחדל פשע. אמנם לאפרושי מאסורא שרי, בגון איש שעובר על דברי־תורה ומזכיריו על פניו בפתר כדת מה לעשות והוא מחזיק בטמאתו, סוף סוף ראוי לחרפו ולגדפו ולהלבין ברבים למען ישוב מדרך הרעה וילך בדרך טובים.

והנה כייכן מה טוב להקדים שלום לכל אדם בסבר פנים יפות בשפה ברורה, וידרש שלום כל אדם ובפרט לעני ואביון יאמר לו, איך שלומך, מה אתה עושה, הטוב טוב, ולמצוה רבה תחשב שמשמח לב אמללים ואתיקורי מתיקרי בה [מתפבדים בו].

ומה מאד יגדל העניש למי שאינו חושש לעשות נחת־רוח לבריות ובפרט לעניים מרודים בדבר שאין בו חסרון־בנים רק דבר שפתיים, אין זה כי אם רעילב אשר גאות לבש. אבל אין הכי נמי שאין דרך הקטנים לתן שלום לגדולים, דכתיב (איוב כט, ח) ראוני נערים ונחבאו. והכי נמי אין דרך גדולים לתן שלום לקטנים מאד, שצרכים לנהוג קצת סלסול בעצמם בעבור תקייה וראתם מטלת על הבריות, ותו, דמידי דלאו ארח ארעא [דבר שאינו דרך העולם], המשנה ידו על התחתונה. ונגאי הדבר בעיני כל רואיו, אבל לשאר כל אדם יקדים שלום, ויקרא לו השם שלום.

בשנותן שלום שיהיו פיו ולבו שוים ולא יהא מאותם שנאמר עליהם (ירמיה ט, ז) "בפיו שלום ידבר ובקרבו ישים ארבו" שהרי זה גונב דעת הבריות.

ידוע חמור אסור מלבין פני חברו ברבים שאין לו חלק לעולם הבא (ב"מ נט.). ואמרו רבותינו ז"ל (ברכות מג:): מוטב לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים. והן בעין רבים מעם־הארץ כי יהיה ריב בין אנשים מתרפין ומגדפין זה את זה וכל אחד מזכיר מומי חברו את אשר לא טוב עשה מימי קדם ובשנים קדמוניות, ולא עוד אלא שאומר עליו את אשר איננו בו, ונהי דזה חמור מצד שהוא מוציא שם רע, אבל כשמחזיר פמה שהיה בו הוא יותר חמור, דבמה שאין בו ליכא כל־כף הלבנה כמו שמזכיר לו עונות ראשונים, אזיל סמקא ואתי חזרא והרי זה כשופך דמים. והעושה זה אינו שב בתשובה, שדומה לו שאין בידו עון ואומר מה בכה האמת אמרתי, ואינו שם על לב כי גדול עונו מצד חמור אסור הלבנת פנים כאמור. ויש שמלבין פני חברו גם בלא דעת, שמדבר לפניו בגנות מומין שבו, או בגנות מעשים שעשה הוא אף שאינו מתפנן עליו, הרי הוא נלכד בסרף הלבנה, ולכן יפה שתיקה כי ברב דברים לא יחדל פשע. אמנם לאפרושי מאסורא שרי, בגון איש שעובר על דברי־תורה ומזכיריו על פניו בפתר כדת מה לעשות והוא מחזיק בטמאתו, סוף סוף ראוי לחרפו ולגדפו ולהלבין ברבים למען ישוב מדרך הרעה וילך בדרך טובים.

והנה כייכן מה טוב להקדים שלום לכל אדם בסבר פנים יפות בשפה ברורה, וידרש שלום כל אדם ובפרט לעני ואביון יאמר לו, איך שלומך, מה אתה עושה, הטוב טוב, ולמצוה רבה תחשב שמשמח לב אמללים ואתיקורי מתיקרי בה [מתפבדים בו].

ומה מאד יגדל העניש למי שאינו חושש לעשות נחת־רוח לבריות ובפרט לעניים מרודים בדבר שאין בו חסרון־בנים רק דבר שפתיים, אין זה כי אם רעילב אשר גאות לבש. אבל אין הכי נמי שאין דרך הקטנים לתן שלום לגדולים, דכתיב (איוב כט, ח) ראוני נערים ונחבאו. והכי נמי אין דרך גדולים לתן שלום לקטנים מאד, שצרכים לנהוג קצת סלסול בעצמם בעבור תקייה וראתם מטלת על הבריות, ותו, דמידי דלאו ארח ארעא [דבר שאינו דרך העולם], המשנה ידו על התחתונה. ונגאי הדבר בעיני כל רואיו, אבל לשאר כל אדם יקדים שלום, ויקרא לו השם שלום.

ויקנאו בו אחיו ואביו שמר את הדבר. (לוי יא)

קנאה היא מדה רעה מאד במאמר התנא (אבות ה, כא) הקנאה והתאנה והקבוד והכבוד מוציאים את האדם מן העולם. והנה יצר לב האדם רע וחושק להיות יחיד גדורו בחקמה ומעשים בעשר וקבוא, ומתוך כך מצטער בשיש אחר כמוהו או גדול וטוב ממנו, ומקנא לו ומבקש רעתו ומספר בגנותו. וגדולה שנאה שהיא מחמת קנאה, אש אוכלה היא לאין מרפא. ומי שיש בו מדה רעה זו, כל ימיו מקאובים, ואוכל להם העצבים ואין לו רעים אהובים, ומרבה ריבים והוא שמח לאיד ורוצה בתקלת חברו, ושישכלו חבריו בדבר הלכה ושיקצרו בעבודת השם יתברך שמו, ושיהיה להם מעוט הערף וקצר ההשגה, וקנהה רעות רבות ועברות שנגררות מן הקנאה. ומי יוכל ספר גדל רעתה, מי האיש הקפץ חיים יברח ממנה ויהא גבור הכובש את יצרו על-ידי העמק במחשבות טהורות, שיאמין באמונה שלמה שאין אדם נוגע במה שמוכן לחברו, ואפלו אם היה הוא יחיד בעולם לא יעדיף להרויח יותר ממה שגזור עליו. ואם יתנספו סוחרים כמותו לאלפים ולרבבות, לא יחסר ממה שקצוב לו. ויתרצה במה שהוא רצון הבורא, הצור תמים פעלו, ולכל אהה, דטבא לה, עבדי לה [- לכל אחד הטוב עבורו עושים לו].

וכל ישראל הם גוף אחד פאיש אהה, וראוי לשמח על טובת חברו ולהצטער על צרתו כמו על עצמו, בפרט בשום לב שאפלו בזמן שהרשעים בצעה, שכינה מצטערות, מה הלשון אומרת וכו'. כל קבל דנא, כשישראל בנחת ישמח ה' במעשיו. ועוד שבזמן שאדם בדיח ובצער לא יוכל לעבד את בוראו והדיחק מעבירו על דעתו ועל דעת קונו וזה צער השמים. מה שאין כן כשהוא בנחת וברוח, מרבה להטיב ועושה נחת ורחם ליוצרו. ובזמן שהרשעים בעולם, חרוניאף בעולם, ובהדי הוצא לקי כרפא (ב"ק צב, א). ובזמן שהצדיקים בעולם יתרבה השפע וברכה רבה, וברבות הטובה - רבו אוכליה.

הטבת חלום

טוב לגבר שלא יפקד בי היכי דלא לתרע מזליה [- כדי שלא יורע מזלן], וכי חזי חלמא בישא לימא [- ובשרואה חלום רע יאמר] "והחלומות השוא ידברו" (זכריה י, ב), דברי חלומות לא מעלין ולא מזדידין (גיטין נב), כי כן הוא האמת על פי הרב, לכגון אנו יתמי דיתמי שנפשנו [- כגון אנו דור יתומים] לא מטהרה והיא הולכת שבי בין הקלפות, ורוחין ושרין מחיכין בה ומודיעין לה מילין כדיבין [- ושרין משטים בנשמה שעולה למעלה בשאדם ישן ומודיעים לה דברים של קרב] כמפרש בזהר הקדוש (ח"א פג), ומה גם שאין אתנו יודע פתרון חלומות מהו רע ומהו טוב.

מכל מקום למיחש מיהא בעי [- לחשש צריד], אולי מן השמים רחמו עליו ורצו להודיעו בשביל שיתקן ותהיה לו פליטה, לכן את אשר בכחו לעשות יעשה, וישתדל שיפתרוהו לו לטובה פתרון השיף ונאה לחלום, שהרי אמרו (ברכות נה): כל החלומות הולכים אחר הפה, ועל כל פנים ירבה בתשובה וצדקה בלי צער ודאגה, רק על דרך דקתיב (משלי כח, יד) "אשרי אדם מפחד תמיד ומקשה לבו יפול ברעה", כי בלתי חלום נמי חיובא ומיא עקן [- חובה מטלת עלינו] לקיים מאמר רבותינו וזרזנו לברכה (שבת קנג). שוב יום אחד לפני מיתתה, ישוב היום שמא ימות למחר, וכל המרבה לעשות תשובה הרי זה משבח, זריז ונשפר.

ואחר עשותו את אשר בכחו לעשות, יבטח בשם ה' וישען באלהיה, שאפלו אם נגזר עליו גזרה רעה, נתבטלה הגזרה, כי לו חפץ ה' להמיתו, לא הודיעו ולא השמיעו כזאת, לכן יהיה נכון לבו בטוח בה', סמוך לבו לא ירא, כי חפץ ה' להצילו ולא תאנה אליו רעה, ומה גם כי לפי הדעת הישר אין מקום להפחד וליחרד מחרדת מות, כי מה יועיל וסוף אדם למות, והכל הכל, רק יעשה מה שמטל עליו לעשות, וישפך שיחה ירוש סליחה, ויבקש חיים לעבודתו יתברך שמו, וסוף דבר אמור יאמר העבד, ה' הטוב בעיניו, לנחת רוח לפני כסא כבודו, הוא יעשה, ובצל שדי יחסה.

סדר היום

הכולל הלכות והנהגות ישרות ערוכות על סדר עניני התפילה וכזונותיה סדר אכילה, סדר משא ומתן וסדר הנהגת יום השבת מלוכטים ומנוקדים מספרי רבינו אליעזר פאפו זיע"א "חסד לאלפים" ו"בית תפילה"

הופיע ויצא לאור הספר

דן ידין

על התורה והמועדים להשיג בחנויות הספרים המובחרות

